

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Działając na podstawie art. 13 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), w związku z petycjami, które wpłynęły także do Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, dotyczącymi między innymi pomocy społecznej i wsparcia dla osób niepełnosprawnych, oraz kolejnymi petycjami o podobnej treści przekazanymi do tutejszego resortu przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, proszę o przyjęcie poniższych wyjaśnień.

Polski system zabezpieczenia społecznego nie skupia się na jednej kategorii osób, np. na „artystach oraz osobach, rodzinach z kręgów artystycznych”, ale ma charakter kompleksowy.

Treścią prawa do zabezpieczenia społecznego jest zagwarantowanie każdemu obywatelowi świadczeń na wypadek: niezdolności do pracy ze względu na chorobę, niezdolności do pracy ze względu na inwalidztwo, osiągnięcia wieku emerytalnego, pozostawania bez pracy nie z własnej woli i nieposiadania innych środków utrzymania.

Większość świadczeń kwalifikowana jest jako przysługująca z systemu ubezpieczeń społecznych, inne natomiast przysługują na zasadach ustalonych w odpowiednich regulacjach zaliczanych do systemów pozaubezpieczeniowych.

Rozwiązania prawne z zakresu pomocy społecznej stanowią jedynie uzupełnienie innych systemów.

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ona osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Niemniej jednak rodzaj, forma i rozmiar świadczenia powinny być odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy. Potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej.

Zasady i tryb przyznawania świadczeń z pomocy społecznej reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876).

Zgodnie z art. 7 ww. ustawy pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Pomoc przewidziana w ustawie nie jest kierowana do konkretnej grupy zawodowej czy społecznej, a sam fakt należenia do jednej z takich grup nie daje uprawnień do świadczeń z pomocy społecznej. Przyznanie pomocy zależy od indywidualnej sytuacji osób ubiegających się o wsparcie.

W ww. ustawie wymienia się kilka rodzajów świadczeń, zarówno pieniężnych (zasiłek stały, okresowy, celowy) jak i niepieniężnych (np. pomoc rzeczowa, poradnictwo specjalistyczne, usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze), których przyznanie uzależnione jest od spełnienia określonych przesłanek.

Prawo do świadczeń pieniężnych udzielanych na podstawie ww. ustawy ustala się przez porównanie dochodu osoby lub rodziny z odpowiednim kryterium dochodowym. Od dnia 1 października 2018 r. kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 701 zł, dla osoby w rodzinie 528 zł, natomiast dla rodziny jest to suma kwot kryterium dochodowego na osobę w rodzinie. Obok kryterium dochodowego powinien wystąpić co najmniej jeden z powodów wymienionych w art. 7 pkt 2-15 ww. ustawy. Ubóstwo lub zła sytuacja materialna nie może być wyłączną, ani jedyną przesłanką udzielenia świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Zgodnie z ww. ustawą za osobę samotnie gospodarującą uznaje się osobę prowadzącą jednoosobowe gospodarstwo domowe, natomiast rodzinę stanowią osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące. Istotnym jest tutaj fakt nie tylko wspólnego zamieszkiwania, ale również gospodarowania. Przesłanki te bowiem muszą zostać spełnione łącznie, aby można było mówić o rodzinie w kontekście ustawy o pomocy społecznej.

W celu ustalenia, czy osoba jest osobą samotnie gospodarującą czy prowadzi wspólne gospodarstwo domowe konieczne jest ustalenie jej sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej. Samo oświadczenie osoby jest brane pod uwagę jednak nie może zostać uznane za przesądające w sprawie i podlega weryfikacji w trakcie przeprowadzania rodzinnego wywiadu środowiskowego. Należy zaznaczyć, że wydając decyzję organ zawsze musi mieć na względzie zasadę prawdy obiektywnej, która zobowiązuje go do podjęcia wszelkich niezbędnych kroków do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego.

Dochodem rodziny jest suma miesięcznych dochodów wszystkich osób w rodzinie, a dochód na osobę w rodzinie stanowi dochód rodziny podzielony przez liczbę osób w rodzinie.

Sposób obliczania dochodu określony jest w art. 8 ww. ustawy. Katalog obciążeń pomniejszających dochód, jak i katalog przychodów odliczanych od dochodu jest na gruncie ustawy o pomocy społecznej zamknięty. Ustawa o pomocy społecznej zawiera zasadę uwzględniania wszystkich dochodów, bez względu na ich pochodzenie, wprowadzając tylko nieliczne wyjątki.

Dziecko nie może być co do zasady beneficjentem świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej, wchodzi natomiast w skład rodziny, której świadczenia takie mogą być przyznane.

Wśród wymienionych w przepisach ustawy o pomocy społecznej świadczeń pieniężnych znajduje się między innymi zasiłek stały (przysługujący osobom pełnoletnim, niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy), zasiłek okresowy (przysługujący osobom samotnie gospodarującym i rodzinom, w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień z innych systemów zabezpieczenia społecznego) oraz zasiłek celowy (który może być przyznany w celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu), o które mogą ubiegać się osoby spełniające określone w ustawie warunki, jednym z których jest posiadanie dochodu niższego od - a w przypadku zasiłku celowego nieprzekraczającego - odpowiedniego kryterium dochodowego.

Ponadto ośrodki pomocy społecznej udzielają pomocy w ramach wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023. Osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą również ubiegać się o wsparcie z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020.

O pomoc z pierwszego programu (w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych) mogą ubiegać się osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, których dochód co do zasady nie przekracza 150% kryterium dochodowego tj. 1051,50 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 792 zł dla osoby w rodzinie.

W ramach drugiego programu pomoc (w formie paczek żywnościowych lub posiłków, dystrybuowanych przez organizacje pozarządowe lub ośrodki pomocy społecznej) mogą otrzymać osoby i rodziny, których dochód nie przekracza 200% kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z pomocy społecznej tj. 1402 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 1056 zł dla osoby w rodzinie.

Wsparcie przyznawane w ramach programów ma na celu poprawę sytuacji obywateli. Jednakże jeśli osoba w trudnej sytuacji nie chce otrzymywać wsparcia w formie posiłków wydawanych na stołówkach czy też produktów dystrybuowanych przez Banki Żywności, nie musi z niego korzystać.

Rolą pomocy społecznej jest w pierwszej kolejności wspieranie osoby (rodziny) w jej wysiłkach zmierzających do zaspokojenia potrzeb bytowych, tak by stała się ona samowystarczalna. Zadaniem pomocy społecznej nie jest więc zapewnianie środków utrzymania osobom, które własnym staraniem mogą je sobie zapewnić. Pomoc ta ma charakter przejściowy i pomocniczy, stanowi zabezpieczenie najpilniejszych wydatków bytowych.

W związku z powyższym do zadań pomocy społecznej należy nie tylko przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń pieniężnych. Istotną formą wsparcia jest również praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności funkcjonowania w społeczeństwie przez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest z osobami i rodzinami (bez względu na posiadany dochód) w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej. Polega ona m.in. na udzieleniu pomocy osobie, rodzinie w uzyskaniu odpowiedniego poradnictwa (prawnego, psychologicznego, rodzinnego), jak również pomocy w załatwieniu spraw, które mogą przyczynić się do rozwiązania powstałych problemów życiowych i poprawy sytuacji danej osoby czy rodziny.

Zadaniem pracownika socjalnego jest też udzielanie informacji, wskazówek i pomocy w zakresie rozwiązywania spraw życiowych osobom, które dzięki tej pomocy będą zdolne samodzielnie rozwiązywać problemy będące przyczyną trudnej sytuacji życiowej oraz pobudzanie społecznej aktywności i inspirowanie działań samopomocowych w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób, rodzin, grup i środowisk społecznych.

Przy wykonywaniu zadań pracownik socjalny jest obowiązany kierować się zasadami etyki zawodowej, kierować się zasadą dobra osób i rodzin, którym służy, poszanowania ich godności i prawa tych osób do samostanowienia, a także przeciwdziałać praktykom niehumanitarnym i dyskryminującym osobę, rodzinę lub grupę.

Ponadto pracownik socjalny jest obowiązany udzielać osobom zgłaszającym się pełnej informacji o przysługujących im świadczeniach i dostępnych formach pomocy oraz zachować w tajemnicy informacje uzyskane w toku czynności zawodowych, także po ustaniu zatrudnienia, chyba że działa to przeciwko dobru osoby lub rodziny.

Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej są natomiast obowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Brak współdziałania osoby lub rodziny z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej, odmowa zawarcia kontraktu socjalnego, niedotrzymywanie jego postanowień, nieuzasadniona odmowa podjęcia zatrudnienia, innej pracy zarobkowej przez osobę bezrobotną lub nieuzasadniona odmowa podjęcia lub przerwania szkolenia, stażu, przygotowania zawodowego w miejscu pracy, wykonywania prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, a także odmowa lub przerwanie udziału w działaniach w zakresie integracji

społecznej realizowanych w ramach Programu Aktywizacja i Integracja, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, lub nieuzasadniona odmowa podjęcia leczenia odwykowego w zakładzie leczenia odwykowego przez osobę uzależnioną mogą stanowić podstawę do ograniczenia wysokości lub rozmiaru świadczenia, odmowy przyznania świadczenia, uchylecia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Ośrodki pomocy społecznej udzielają także pomocy w postaci usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. Wsparcie w tej formie przysługuje osobie samotnej (tj. osobie samotnie gospodarującej, niepozostającej w związku małżeńskim i nieposiadającej wstępnych ani zstępnych), która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia.

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Środowiskowy dom samopomocy świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki może być przyznane wsparcie w mieszkaniu chronionym. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia. W mieszkaniu chronionym wspieranym zapewnia się usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.

Natomiast osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie, osób uzależnionych od alkoholu.

Świadczenia z pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego.

Istnienie potrzeby przyznania świadczeń z pomocy społecznej wymaga zbadania posiadanych środków i dochodów oraz całokształtu warunków życia osób zgłaszających się po pomoc. Pracownik socjalny podczas przeprowadzania rodzinnego wywiadu środowiskowego dokonuje rozpoznania sytuacji osoby i rodziny ubiegającej się o wsparcie, wspólnie z nią ustala plan działań i na tej podstawie proponuje odpowiednią pomoc celem przezwyciężenia trudnej sytuacji. Sytuacja każdej osoby lub rodziny wymagającej wsparcia rozpatrywana jest więc indywidualnie, a pomoc powinna być dostosowywana do zdiagnozowanych potrzeb wynikających z trudnej sytuacji, w jakiej dana osoba lub rodzina się znajduje.

Wywiad przeprowadza się z osobą lub rodziną w miejscu zamieszkania lub pobytu, w dniach roboczych, w godzinach pracy ośrodka pomocy społecznej lub powiatowego centrum pomocy rodzinie albo w innym terminie uzgodnionym z osobą lub rodziną, za zgodą kierownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.

W przypadku ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej osoba nie musi zgodzić się na wywiad, jednakże niewyrażenie zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego lub na jego aktualizację stanowi podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylecia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

Trudno mówić o „ujawnieniu informacji poufnych” dotyczących rodziny – organ aby zdefiniować istnienie potrzeby udzielenia pomocy musi ustalić w sposób całkowity i rzetelny zaistnienie sytuacji faktycznej w sprawie (tj. sytuacji osobistej, majątkowej i dochodowej osoby lub rodziny ubiegającej się o wsparcie).

W przypadku ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej po raz kolejny, a także gdy nastąpiła zmiana danych zawartych w wywiadzie, sporządza się aktualizację wywiadu. W przypadku osób korzystających ze stałych form pomocy aktualizację sporządza się, mimo braku zmiany danych, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w przypadku osób przebywających w domach pomocy społecznej - nie rzadziej niż co 12 miesięcy.

Przy przeprowadzaniu rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz świadczeniu pracy socjalnej w środowisku może uczestniczyć drugi pracownik socjalny. Rodzinny wywiad środowiskowy oraz świadczenie pracy socjalnej w środowisku może się odbywać w asyście funkcjonariusza Policji.

Do zadań pracowników socjalnych należy dokonywanie analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń. Nie ma jednak możliwości sprowadzenia kontaktów osób znajdujących się w trudnej sytuacji z pracownikiem socjalnym do systematycznych spotkań w ośrodku pomocy społecznej w celu otrzymania wsparcia, bez ustalania sytuacji ubiegających się o nie osób.

Co do zasady, przyznanie lub odmowa przyznania świadczeń z pomocy społecznej następuje w formie decyzji administracyjnej. Świadczenia pieniężne wypłacane są osobom, którym zostały one przyznane zgodnie z obowiązującymi przepisami.

W każdym przypadku, o tym czy dana osoba (rodzina) kwalifikuje się do otrzymania świadczeń z pomocy społecznej (oraz ich zakresu i formy) decyduje dyrektor (kierownik) ośrodka pomocy społecznej na podstawie zebranych informacji. Od decyzji stronie niezadowolonej z rozstrzygnięcia sprawy służy prawo wniesienia odwołania do samorządowego kolegium odwoławczego w ciągu 14 dni od daty doręczenia decyzji - zgodnie z pouczeniem w niej zawartym. Na decyzję SKO przysługuje skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Zgodnie z art. 106 ust. 5 ww. ustawy decyzję administracyjną zmienia się lub uchyla na niekorzyść strony bez jej zgody w przypadku zmiany przepisów prawa, zmiany sytuacji dochodowej lub osobistej strony, pobrania nienależnego świadczenia, a także można zmienić lub uchylić decyzję, jeżeli wystąpiły przesłanki, o których mowa w art. 11, art. 12 i art. 107 ust. 5. Zmiana decyzji administracyjnej na korzyść strony nie wymaga jej zgody.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy osobie odbywającej karę pozbawienia wolności (jeśli nie jest ona odbywana w systemie dozoru elektronicznego) nie przysługuje prawo do świadczeń z systemu pomocy społecznej. Przyczyną wyłączenia z pomocy społecznej osób odbywających powyższą karę jest fakt pozostawiania osadzonych na utrzymaniu państwa.

Odnosząc się natomiast do kwestii wsparcia niepełnosprawnych studentów wyjaśniam, że świadczeniem przeznaczonym dla osób, które z powodu wcześniej powstałej niezdolności do pracy nie miały możliwości podjęcia pracy zawodowej i nabycia własnych uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy, a często nawet zdobycia jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych jest renta socjalna.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1300) świadczenie to przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia;
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia;
- 3) w trakcie kształcenia w szkole doktorskiej, studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Orzeczenie to jest podstawą do wydania przez organ rentowy decyzji w sprawie uprawnień do renty.

Natomiast wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych w codziennym funkcjonowaniu, jak również szeroko rozumianej integracji społecznej, służą m. in. środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), który pełni rolę narzędzia finansowania polskiego systemu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Zakres tej pomocy określa ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.).

W myśl ww. ustawy, osobie niepełnosprawnej, na pisemny wniosek złożony do powiatowego centrum pomocy rodzinie (właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy) ze środków PFRON mogą być finansowane w części lub całości takie zadania jak np. zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów, dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych - w związku z indywidualnymi potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Osoby niepełnosprawne mogą również uzyskać wsparcie w ramach programów zatwierdzanych przez Radę Nadzorczą Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Szczegółowe informacje dotyczące realizowanych programów dostępne są na stronie internetowej PFRON www.pfron.org.pl

Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym osoba niepełnosprawna może uzyskać w ramach modułu II programu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Aktywny Samorząd”. Pomoc ta adresowana jest do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole policealnej, w kolegium, w szkole wyższej (studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie, studia podyplomowe lub doktoranckie prowadzone przez szkoły wyższe w systemie stacjonarnym / dziennym lub niestacjonarnym / wieczorowym / zaocznym lub eksternistycznym, w tym również za pośrednictwem Internetu), a także osób, które przewód doktorski otworzyły poza studiami doktoranckimi.

Dofinansowanie lub refundacja kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym obejmuje:

1. opłatę za naukę (czesne),
2. dodatek na pokrycie kosztów kształcenia,
3. dodatek na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego - w przypadku osób, które mają otwarty przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich.

Dofinansowanie następuje na wniosek zawierający uzasadnienie wskazujące na związek udzielenia dofinansowania z możliwością realizacji celów programu. Osoby zainteresowane mogą złożyć wniosek do powiatowego centrum pomocy rodzinie, które realizuje program na terenie samorządu powiatowego, właściwego dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy.

Niezależne od opisanego wsparcia ze środków PFRON udzielana jest także pomoc przez uczelnie. W celu wyrównywania szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych w kontekście uzyskiwania wykształcenia wyższego realizowana jest ona w ramach systemu pomocy materialnej dla studentów i doktorantów poprzez udzielanie stypendiów dla osób niepełnosprawnych. Stypendium to ma charakter powszechny, co oznacza, iż jedynym warunkiem ubiegania się o to stypendium jest niepełnosprawność potwierdzona orzeczeniem właściwego organu. Stypendium dla niepełnosprawnych studentów i doktorantów przyznawane jest niezależnie od: kryterium dochodowego, typu uczelni, formy studiów oraz poziomu kształcenia. Wysokość tego świadczenia jest ustalana przez poszczególne uczelnie. Równocześnie z tym stypendium osoby niepełnosprawne mogą otrzymywać także pozostałe świadczenia - związane z trudną sytuacją materialną lub dobrymi wynikami w nauce lub osiągnięciami naukowymi, artystycznymi lub sportowymi (stypendium socjalne, stypendium rektora dla najlepszych studentów i zapomogę, a także stypendium ministra za znaczące osiągnięcia naukowe, artystyczne lub sportowe). Prawo do otrzymywania świadczeń pomocy materialnej, w tym stypendium dla osób niepełnosprawnych, przysługuje również uczestnikom studiów doktoranckich prowadzonych przez jednostki naukowe.

Z dniem wejścia w życie tzw. Konstytucji dla Nauki, tj. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85, z późn. zm.), która zreformowała system szkolnictwa wyższego i nauki przewidziano istotną zmianę mającą na celu poprawę sytuacji studiujących osób niepełnosprawnych, polegającą na wprowadzeniu obowiązku utworzenia w uczelniach funduszu wsparcia osób niepełnosprawnych. Niewykorzystane w danym roku środki z funduszu pozostaną w uczelni na specjalnym rachunku funduszu. Rozwiązanie to zabezpiecza w istotny sposób interesy osób niepełnosprawnych, ponieważ środki nadal będą mogły być wydatkowane wyłącznie na wsparcie osób niepełnosprawnych w procesie kształcenia. Celem tego rozwiązania jest zwiększenie transparentności wydatkowania środków przekazywanych z budżetu państwa na ww. cel.

W kwestii utworzenia ośrodków dla osób niepełnosprawnych, w których miałyby one zapewnioną fachową opiekę, informuję, iż w celu udzielenia wsparcia społecznego, zawodowego, zdrowotnego i finansowego osobom niepełnosprawnym z dniem 1 stycznia 2019 r. utworzony został państwowy fundusz celowy o nazwie Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych (obecna nazwa to Fundusz Solidarnościowy).

Ze środków tego Funduszu realizowane są następujące programy:

- 1) Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych – zapewnia on wsparcie społeczne w formie świadczenia usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych:
  - a) osobom niepełnosprawnym w wieku do 75 roku życia posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz
  - b) dzieciom do 16 roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.Program ma na celu zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych dla osób niepełnosprawnych posiadających stosowne orzeczenie oraz poprawę jakości świadczonych usług.
- 2) Opieka wytchnieniowa – celem Programu jest zapewnienie członkom rodziny (opiekunom) osób niepełnosprawnych alternatywnej formy czasowej opieki nad osobą niepełnosprawną z orzeczeniem znacznym stopniem niepełnosprawności oraz orzeczeniami równoważnymi do ww. lub dzieckiem z orzeczeniem o niepełnosprawności oraz podniesienia swoich umiejętności i wiedzy w zakresie opieki na tym osobami.
- 3) Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej – celem Programu jest wprowadzenie usługi asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia dla osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Osoby te mają możliwość

skorzystania z pomocy asystenta m.in. przy wykonywaniu codziennych czynności, załatwieniu spraw urzędowych czy podejmowaniu aktywności społecznej. Program ma również zapewnić przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych poprzez umożliwienie im uczestnictwa w wydarzeniach społecznych, kulturalnych czy sportowych.

4) Centra opiekuńczo-mieszkalne – program mający na celu zapewnienie wsparcia dorosłym osobom niepełnosprawnym o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności poprzez zapewnienie im usług zamieszkiwania w ramach pobytu dziennego lub całodobowego.

Z programów tych mogą także korzystać niepełnosprawni studenci i członkowie ich rodzin.

Reasumując należy stwierdzić, iż w ocenie tutejszego Ministerstwa, z punktu widzenia aktualnego systemu wsparcia nie ma potrzeby zmiany i przebudowy tego systemu w zakresie wnioskowanym w petycjach, gdyż przyznawanie wsparcia z pomocy społecznej zależy od indywidualnej sytuacji osób ubiegających się o wsparcie ustalonej w drodze rodzinnego wywiadu środowiskowego, co jest zgodne z intencją ustawodawcy, zaś w części dotyczącej stypendiów dla niepełnosprawnych studentów i ośrodków dla osób niepełnosprawnych z uwagi na fakt, iż rozwiązania w tych obszarach już funkcjonują na podstawie obowiązujących przepisów.

Pouczenie

Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o petycjach, sposób załatwienia petycji nie może być przedmiotem skargi.

Z poważaniem

Małgorzata Szrajda
Zastępca Dyrektora Departamentu
Pomocy i Integracji Społecznej

/podpisano elektronicznie/